Beleidsplan
2023 - 2026

Woorden verbinden mensen



KB nationale bibliotheek

Beleidsplan
2023 - 2026

Woorden verbinden mensen

Voor wie is dit document?
Met dit beleidsplan delen we onze plannen voor de komende vier jaar. We richten ons in eerste instantie tot het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en geven aan hoe we invulling geven aan onze wettelijke taken. Maar we nodigen iedereéén uit om te lezen wat we willen bereiken; dit beleidsplan is een uitnodiging om mee te denken en samen te werken. We slagen alleen als we met onze netwerken en gebruikers samen optrekken, want in een bibliotheek zonder mensen gebeurt niets. De waarde ligt in de verbinding: de essentie van verhalen en ideeën is dat we ze delen.

KB nationale bibliotheek



Onze wereld is gebouwd
met woorden en gevormd
door mensen.

Voorwoord

Elke vier jaar maakt de KB een beleidsplan waarin we duidelijk maken hoe we invulling zullen geven aan de taken die ons zijn toevertrouwd. Voor we met dit beleidsplan begonnen, zijn we eerst gaan luisteren naar de mensen in de organisatie en daarbuiten: de mensen voor en met wie we het doen. Ook zijn we terug gaan kijken op het beleidsplan hiervoor: wat werkte wel, wat werkte niet? Met die informatie als basis, beschrijven we in dit document hoe we de komende jaren woorden en mensen verbinden. Want woorden vormen de ontelbare verhalen over ons heden en verleden en zijn een bron van kennis en informatie voor huidige en volgende generaties. Elk boek, elk verhaal is uniek, zoals ook ieder mens uniek is en op zijn eigen manier wil lezen, leren en onderzoek doen. Door hen daartoe in staat te stellen, draagt de KB elke dag weer bij aan een slim, vaardig en creatief Nederland.

De KB is de nationale bibliotheek van Nederland, een rol die in Nederland verankerd is in de WHW (Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek). De nationale rol op het gebied van het bewaren en beschikbaar stellen van Nederlandse publicaties is in 2015 uitgebreid met taken in het openbare bibliotheek domein. De KB draagt sindsdien zorg voor de landelijke digitale openbare bibliotheek, aangepast lezen en stelseltaken. Deze taakuitbreiding, in een snel veranderende, digitaliserende wereld heeft de KB de afgelopen jaren voor een grote uitdaging geplaatst. Tegelijkertijd is het een enorme kans gebleken om de maatschappelijke oriëntatie van de KB sterk te vergroten. In ruim tien jaar tijd is de KB van een trouw klantenbestand van 100.000 bezoekers aan de fysieke locatie van de KB gegroeid naar een bereik van bijna 5 miljoen mensen voor alle door de KB aangeboden digitale (netwerk)diensten. Daarnaast speelt de KB nog een rol in allerlei programma's en programmering waarmee nog tal van Nederlanders (klein en groot) worden bereikt in een fysieke omgeving, inclusief die in het eigen gebouw.

Belangrijk voor de KB is het creëren van maatschappelijke waarde, het verzilveren van de kansen van digitalisering en opgavegericht werken. Dat laatste betekent dat we eerst kijken waaraan in de samenleving behoefte is, of wat nodig is, en hoe we daar met welke samenwerkingspartners het beste invulling aan kunnen geven. De urgentie is op tal van terreinen groot. We zijn blij met de intensivering die de regering op verschillende beleidsterreinen (onderzoek en samenleving verbinden, bibliotheken en digitaal erfgoed) heeft ingezet. De urgentie van de opgaven dwingt organisaties over de eigen institutionele grenzen heen te kijken, niet elkaars concurrent te zijn, maar de handen ineen te slaan. Daarom werken we in netwerkverbanden samen aan maatschappelijke opgaven die groter en complexer zijn dan wat een organisatie alleen voor elkaar kan krijgen. Die netwerkverbanden zijn verschillend van aard en onze rol erin verschilt, maar wat ze verbindt is de gerichtheid op maatschappelijke waarde. De maatschappelijke opgaven waarvoor we ons gesteld zien sluiten aan op een aantal duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) van de Verenigde Naties, waarmee een betere toekomst voor alle mensen en de wereld bewerkstelligd wordt.

Een van die duurzame ontwikkelingsdoelen is: goed onderwijs voor iedereen. Hierbij hoort het vergroten van de geletterdheid, waaraan de KB samen met de openbare bibliotheken werkt. Met hen spannen we ons ook in voor betere participatie in de informatiemaatschappij en het idee van 'een leven lang ontwikkelen'. Dat slaat op het voornemen van het kabinet om in Nederland een positieve en sterke leercultuur te realiseren. We hebben onze ambities vastgelegd in het bibliotheekconvenant en werken deze jaarlijks uit in een netwerkagenda. Samen met erfgoedinstellingen dragen we in het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) zorg voor het vergroten van de maatschappelijke waarde van ons erfgoed door het beter zichtbaar, bruikbaar en houdbaar te maken. De Nationale Strategie Digitaal Erfgoed is hiervoor de basis. Met de universiteitsbibliotheken en onderzoeksinstellingen werken we aan open en toegankelijke wetenschap en ondersteunen we sociaal en geesteswetenschappelijk onderzoek. We willen de verbinding tussen onderzoek en samenleving versterken.

In de vele ontmoetingen die we hebben, horen we vaak dat de bevlogenheid van mensen die vanuit de KB werken opvalt. Dat maakt het logisch om de kernwaarde 'bevlogen' toe te voegen aan onze vier andere kernwaarden: betrouwbaar, verbindend, open en vernieuwend. We nodigen iedereen uit om te lezen wat we willen bereiken; dit beleidsplan is een uitnodiging om mee te denken en samen te werken. We slagen alleen als we met onze netwerken en gebruikers samen optrekken. De waarde ligt in de verbinding: de essentie van verhalen en ideeën is dat we ze delen. Omdat opgaven vaak groter zijn dan de KB zelf, doen we dat met anderen. Want alleen lijkt misschien sneller, maar samen komen we verder.

mr. T.H.J. (Tjibbe) Joustra, Voorzitter Algemeen Bestuurscollege
dr. E.J.B. (Lily) Knibbeler, Algemeen directeur

Inhoudsopgave

8 **Onze uitdaging**

10 **Onze missie**

14 **Strategische doelen**

16 Strategisch doel 1
Lezen en digitale geletterdheid

26 Strategisch doel 2
Onderzoeken en ontdekken

34 Strategisch doel 3
Duurzame toegang

46 **Informatie en technologie**

50 **Organisatie en ontwikkeling**

Onze uitdaging

Een van de kenmerken van de tijd waarin we leven is een gigantische toename van de hoeveelheid informatie. Tegelijkertijd lezen we steeds minder en zijn miljoenen Nederlanders niet vaardig genoeg om mee te doen aan de digitale samenleving, waardoor de kansenongelijkheid toeneemt. Waar wetenschap en journalistiek voorheen gezien werden als betrouwbare informatiebronnen in een democratische samenleving, en bibliotheken als vertrouwde gids in het informatielandschap, staan deze posities steeds meer onder druk. Desinformatie speelt met name in de online wereld een steeds grotere rol, terwijl deze digitale ruimte nog weinig is gereguleerd. Democratische waarden komen onder druk te staan en het wordt voor mensen steeds moeilijker om in contact te blijven met mensen die er andere waarden en meningen op nahouden.

Als nationale bibliotheek koesteren we het belang van verbeelding en de kracht van gedeelde verhalen en ideeën. We staan pal voor de vrijheid van meningsvorming en het recht op persoonlijke ontwikkeling. De KB stelt alle Nederlanders in staat om zich te verdiepen in bronnen en zelf afwegingen te maken. Kennis en verhalen zijn vastgelegd in onze fysieke en digitale collecties. Die groeien elke dag en het is cruciaal om ze toegankelijk te houden en te verbinden met de collecties van anderen. We weten dat sommige stemmen minder hoorbaar zijn in de collectie van de KB, door selectiekeuzes vroeger en nu. Die stemmen willen we versterken. Met nieuwe technologieën zorgen we ervoor dat zoveel mogelijk mensen op zoveel mogelijk manieren ons geschreven erfgoed kunnen onderzoeken en ontdekken. Zo verrijken we de samenleving met de kracht van woorden in al hun verschijningsvormen.

We willen dat woorden voor zoveel mogelijk mensen van betekenis kunnen zijn. Daarom zetten we ons ervoor in dat iedereen de kans krijgt om te lezen en de informatievaardigheden te ontwikkelen om zich thuis te voelen in een steeds meer digitale wereld. De KB is er voor alle mensen die hun wereld en die van een ander beter willen leren kennen.



We willen de samenleving verrijken met de kracht van woorden in al hun verschijningsvormen.

Onze missie

Missie
De KB verbindt mensen en woorden en draagt zo bij aan een slimmer, vaardiger en creatiever Nederland, nu en in de toekomst.

Visie
De KB is al eeuwenlang een bron van inspiratie en ontwikkeling. Opgericht in 1798 groeiden we uit van een bibliotheek voor de volksvertegenwoordiging naar een brede, veelzijdige organisatie, die de nationale bibliotheekcollectie zichtbaar, bruikbaar en houdbaar maakt voor alle Nederlanders en voor elk type gebruik, nu en in de toekomst. Wij verbinden mensen en woorden om bij te dragen aan een slimmer, vaardiger en creatiever Nederland, nu en in de toekomst.

We maken voor iedereen in Nederland onderzoeken, lezen, ontdekken en een leven lang leren mogelijk. Thuis en in de bibliotheek, online en offline. Dat doen we opgavegericht met vele samenwerkingspartners, nationaal en internationaal en met bezoekers en gebruikers zelf. Een veilige, toegankelijke en verbonden publieke ruimte, fysiek en digitaal, zien we als daarvoor noodzakelijk.

Onze collecties zijn de basis van ons handelen. Ze zijn onderdeel van de keten van kennis en verhalen die in en over Nederland zijn vastgelegd, en groeien dagelijks. Deze collecties, fysiek en digitaal, bieden we bruikbaar voor mens en machine aan, houden we duurzaam toegankelijk en verbinden we met de collecties van anderen. Zo verrijken we de samenleving met de kracht van woorden.

Wat bedoelen we met slimmer, vaardiger en creatiever?
Waar mensen en woorden samenkomen ontstaat waarde. De vaardigheid om te lezen zorgt ervoor dat mensen zich beter kunnen verplaatsen in anderen. Woorden stellen mensen in staat ideeën en dromen te delen en maken de samenleving creatiever. Betogen en verhalen leren mensen wat ze nog niet weten en verrijken het gezamenlijk reservoir van kennis. Meer inlevingsvermogen en kennis zijn in gepolariseerde en gedesinformeerde tijden essentieel om te komen tot een duurzamere en positievere samenleving.



We dragen bij aan een slimmer,
vaardiger en creatiever Nederland.

Kernwaarden

Dankzij onze kernwaarden weet iedereen binnen en buiten onze organisatie wat de mensen van de KB beweegt om elke dag opnieuw bij te dragen aan een slimmer, vaardiger en creatiever Nederland. We hebben er vijf en dit zijn ze:

1. **Betrouwbaar**: de KB bouwt aan relaties vanuit wederzijds vertrouwen. We zijn deskundig, delen onze kennis graag en zorgen ervoor dat onze collectie vindbaar en toegankelijk is en blijft. Klanten, collega's en partners kunnen op ons rekenen, nu en in de toekomst.

2. **Verbindend**: de KB verbindt mensen en woorden. Door verhalen te delen en data inzichtelijk te maken, ontstaat beweging. Alleen ga je sneller, samen kom je verder.

3. **Open**: de KB is geïnteresseerd in wat er speelt in de samenleving en binnen de eigen organisatie. We staan voor vrijheid van meningsvorming en moedigen open discussie aan. Dat doen we door iedereen zo gemakkelijk mogelijk toegang te geven tot informatie.

4. **Vernieuwend**: de KB innoveert op basis van technologische en maatschappelijke ontwikkelingen. Vernieuwen is geen doel op zich, maar een noodzaak om relevant te blijven in een snel veranderende wereld.

5. **Bevlogen**: de KB is een organisatie van mensen met gezamenlijke ambities en een open blik. We zijn nieuwsgierig naar nieuwe inzichten en ontwikkelingen en doen ons werk met bezieling.

Duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's)

Onze maatschappelijke impact raakt aan de zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals, SDG's) die worden onderschreven door alle 193 lidstaten van de Verenigde Naties. We benoemden de SDG's al in het voorwoord en lichten hier toe op welke manier we eraan bijdragen:

1. Door lezen en digitale geletterdheid te bevorderen dragen we eraan bij dat tegen 2030 alle jongeren en een groot aantal volwassenen, zowel mannen als vrouwen, geletterd en rekenvaardig zijn (SDG 4.6).

2. Met onze collecties stellen we iedereen die wil onderzoeken in staat om onze samenleving met kennis te verrijken, zowel nieuwsgierige burgers als scholieren en wetenschappers. Zo verbeteren we wetenschappelijk onderzoek (SDG 9.5).

3. De KB bevordert diversiteit en inclusie in de eigen organisatie, in de publieksprogrammering, de collectievorming en in netwerkverbanden. We dragen bij aan een geletterde en digitaal vaardige samenleving waarin iedereen mee kan doen (SDG 10.2).

4. De KB bewaart (bijna) alles wat in of over Nederland gepubliceerd wordt, van boeken, kranten en tijdschriften tot websites. Zo zorgen we dat onze kennis van de wereld bewaard blijft voor toekomstige generaties (SDG 11.4).

5. We stellen onze collecties zo toegankelijk mogelijk beschikbaar en zetten ons ervoor in om 'publieke waarden' op het internet te waarborgen. Daarmee wordt bedoeld dat we in onze online dienstverlening zoveel mogelijk rekening houden met privacy, klimaataspecten en digitale veiligheid. Zo dragen we bij aan een optimale publieke toegang tot informatie (SDG 16.10).



Strategische doelen

De KB is een nationale publieke organisatie die mensen en woorden verbindt om zo bij te dragen aan de ontwikkeling van mensen en daarmee de samenleving.

Mensen
Mensen zijn op allerlei manieren verschillend, zowel qua kleur, gender, leeftijd en seksuele voorkeur als qua talenten, gezondheid, maatschappelijke positie of politieke overtuiging. Mensen zijn individuen en ook onderdeel van gemeenschappen. De KB wil inspelen op wat gebruikers, verschillend als ze zijn, nodig hebben en mensen met een open blik benaderen. We zorgen er samen met onze partners voor dat iedereen kan lezen en onderzoeken, ongeacht iemands vaardigheid of ervaring. Dat betekent oog hebben voor verschillende behoeften van verschillende groepen mensen en daarover in gesprek zijn bij het ontwikkelen en testen van diensten.

Digitaal voorop
Digitalisering is een van de krachtigste middelen om de toegankelijkheid van kennis en informatie te versterken. De KB is een van de grootste publieke digitale organisaties van Nederland. We willen de kansen van digitalisering benutten om de toegankelijkheid en inclusiviteit van onze collecties te vergroten. Maar we sluiten onze ogen niet voor de negatieve impact van technologie in de samenleving. We proberen de digitale achterstand die een aantal Nederlanders heeft te verkleinen en de rol van publieke waarden (privacy, klimaat, veiligheid) in het digitale domein te vergroten.

Opgavegericht werken in netwerken
De KB verandert en opereert ook in een veranderende omgeving. De grenzen van onze organisatie zijn al lang niet meer de grenzen van ons werk. Dus werken we samen met netwerkpartners en dat gebeurt opgavegericht: op basis van wat er nodig is in de samenleving.

Strategische doelen

We werken aan drie strategische doelen: de eerste vloeit voort uit de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob), de andere twee uit de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW).



1. **Lezen en digitale geletterdheid**
   Meer mensen de kans geven om te lezen en mee te doen in de informatiesamenleving.



2. **Onderzoeken en ontdekken**
   Versterken van de verbinding tussen onderzoek en samenleving.



3. **Duurzame toegang**
   Zorgen voor de nationale bibliotheekverzameling.

Deze drie doelen kunnen we alleen bereiken door ook veel aandacht te verzetten op de volgende terreinen:

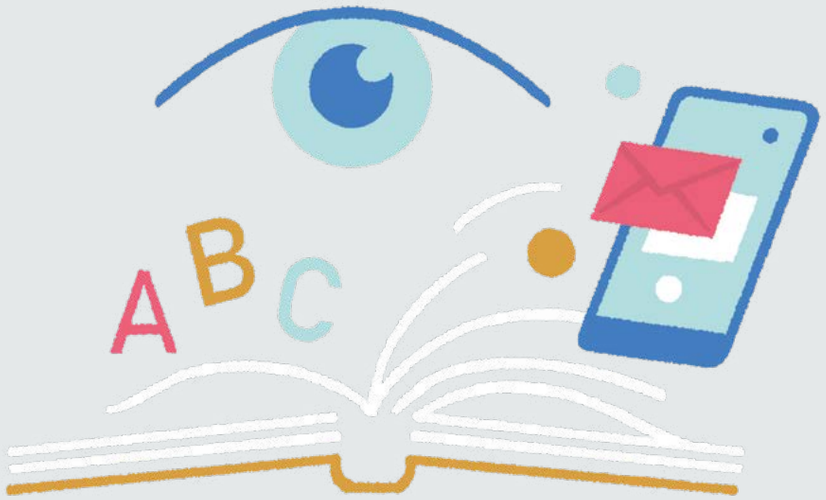


- **Informatie en technologie**
  We zetten informatietechnologie in om onze doelen te bereiken.



- **Organisatie en ontwikkeling**
  We ontwikkelen onszelf en onze organisatie opgavegericht in samenwerking.

Lezen en digitale geletterdheid



Lezen vormt je denken en verruimt je wereldbeeld, maar leesvaardigheid is niet meer vanzelfsprekend. Tweeënhalf miljoen mensen in Nederland zijn onvoldoende leesvaardig om succesvol deel te kunnen nemen aan de samenleving. Digitale geletterdheid is voor vier miljoen mensen een uitdaging. Zij hebben bijvoorbeeld moeite met online dienstverlening. Dit alles vergroot de maatschappelijke ongelijkheid. We willen eraan bijdragen om dat te veranderen, zodat meer mensen de kans krijgen om te lezen en mee te doen.

Onze ambities voor 2026

1. Ervoor zorgen dat meer mensen de kans krijgen om te lezen.
2. Ervoor zorgen dat meer mensen kunnen meedoen in de (digitale) maatschappij.

Voor wie doen we het?

- Kinderen tot 18 jaar.
- Volwassen lezers.
- Mensen met een leesbeperking.
- Mensen met beperkte digitale vaardigheden of taalvaardigheid.

Met wie doen we het?

- Met het netwerk van openbare bibliotheken (waaronder POI's) en met Stichting Lezen.
- Partners in de Leescoalitie, waaronder het CPNB, het Letterenfonds, het Literatuurmuseum en Stichting Lezen en Schrijven.
- Netwerk Mediawijsheid.
- Nederlandse uitgevers en CB Logistics.
- Andere maatschappelijke organisaties, zoals PublicSpaces, Kennisnet, de VoorleesExpress en de Schoolschrijver en SLO.

Meer mensen de kans geven om te lezen en mee te doen in de informatiesamenleving

Samen met de openbare bibliotheken zetten we ons in voor drie maatschappelijke opgaven: een geletterde samenleving, zoveel mogelijk participatie in de informatiesamenleving en een leven lang leren mogelijk maken. Deze ambities staan ook beschreven in het zogenoemde Bibliotheekconvenant 2020-2023. Onze gezamenlijke doelen formuleren we elk jaar in de bijbehorende netwerkagenda. Als nationale bibliotheek leveren we een maatschappelijke bijdrage door lezen mogelijk te maken voor iedereen, ook kinderen en jongeren en mensen met een leesbeperking. We maken digitaal lezen mogelijk via de bibliotheek en via school. Met de openbare bibliotheken bieden we plaatsen waar mensen die vastlopen structureel terecht kunnen. Niet alleen mensen met leesproblemen, maar ook mensen die hun digitale vaardigheden willen verbeteren of andere hulp nodig hebben.

Wat gaan we doen?

Lezen

Lezen voor iedereen

Nederlanders zijn internationaal gezien nog steeds fervente boekenlezers, maar het aantal minuten per dag dat mensen aan lezen besteden (de 'leestijd') daalt. Zorgelijk is dat met name middelbare scholieren weinig plezier hebben in lezen en dat een groeiende groep jongeren, vooral jongens, de school laaggeletterd verlaat. Samen met de openbare bibliotheken en Stichting Lezen werkt de KB aan activiteiten om het lezen te bevorderen. We doen dat met wat een 'doorgaande leeslijn' wordt genoemd. Die begint bij het Boekstartkoffertje, dat elk nieuw geboren kind in Nederland aangeboden krijgt, en loopt via de schoolbibliotheek door naar het bibliotheekaanbod voor volwassenen. Het aanbod zien we als een waaier, waarin voor iedereen iets te lezen is wat past. We richten ons specifiek op de leesvaardigheid van kinderen tot 18 jaar (met name in taalzwakke doelgroepen) en proberen vooral het plezier in lezen (en worden voorgelezen) te vergroten. We onderhouden de nationale bibliotheekcatalogus, waarin iedereen gemakkelijk iets te lezen kan vinden, zowel fysiek als digitaal.

"Een diepe lezer heeft meer kans op een langer en gezonder leven, in geestelijk welzijn en met maatschappelijk succes."

Adriaan van der Weel en Ruud Hisgen, auteurs van *De Lezende Mens*

Jeugdlezen

Goed lezen begint in je jeugd. Wie al op jonge leeftijd meters maakt, zal met minder moeite en met meer plezier gaan lezen en leren. Een nieuwe generatie lezers ontstaat door zo vroeg mogelijk te beginnen met kinderen en hun ouders en grootouders in aanraking te brengen met taal. Het Boekstartkoffertje is er voor elk kind dat geboren wordt in Nederland en Boekstart is ook actief in de kinderopvang. Samen met de Bibliotheek op school en de landelijke leesbevorderingsnetwerken, maakt Boekstart onderdeel uit van het programma Kunst van lezen, dat een initiatief is van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In dit programma wordt ook gewerkt aan een gezinsaanpak voor taalarme gezinnen. Hierbij is een grotere rol weggelegd voor gemeenten, die vanaf eind 2024 de regie gaan voeren over de aanpak van laaggeletterdheid. Dit gedeelte van het Kunst van lezen-programma maakt weer onderdeel uit van het landelijk actieprogramma Tel mee met taal, dat loopt tot eind 2024.

Digitaal lezen

Naast de genoemde programma's stimuleren we digitaal lezen, door e-books en luisterboeken laagdrempelig beschikbaar te stellen. Digitaal lezen en luisteren nam een grote vlucht tijdens de coronapandemie en meer dan de helft van de Nederlanders leest inmiddels weleens een e-book. Met een aanbod van bijna 40.000 e-books en bijna 10.000 luisterboeken is de online Bibliotheek bij uitstek een geschikt platform om de digitale lezer te bereiken en bedienen. We gaan activiteiten ontwikkelen om mensen die nog niet lezen een eerste stap te laten zetten. Juist jonge jongens, van wie een aanzienlijk deel weinig leesmotivatie heeft, kunnen met digitaal lezen bereikt worden, blijkt uit onderzoek van de Stichting Lezen.

Literatuur

Lezen kan mensen laten kennismaken met ervaringen, ideeën en omstandigheden die buiten hun eigen leefwereld liggen. Dit heeft aantoonbare effecten op de bereidheid van mensen om zich te verbinden met anderen. Het bevorderen van leesvaardigheid is dus belangrijk, het maken van veel leeskilometers essentieel. Er is voor iedereen iets te lezen wat past, zowel voor sporadische lezers als voor boekenwurmen en zowel voor wie altijd alleen leest of juist liever samen. We vinden het belangrijk dat wie dat wil in aanraking komt met literatuur. In de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL) en in de online Bibliotheek bieden we literatuur op een toegankelijke manier aan. Met Literatuurgeschiedenis.org en Lezen voor de lijst helpen we leerlingen van het middelbaar onderwijs door informatie over literatuur te verstrekken. Bovendien investeert de KB met partners in de boekenwereld in leesinnovatie, waarbij nieuwe vormen, technieken en inzichten rond lezen en literatuur worden ontwikkeld.



We willen dat meer mensen de kans krijgen om te lezen en mee te doen, fysiek en digitaal.

> **“Laten we ons alsjeblieft in elkaar verdiepen. Vooral literatuur kan ons daarbij helpen.”**
> Adriaan van Dis, auteur

Aangepast lezen
Ruim 1,1 miljoen Nederlanders hebben een leesbeperking. Daarvan zijn 250.000 mensen blind of slechtziend en hebben ruim 850.000 mensen dyslexie. Die beperking heeft invloed op het kunnen meedoen aan het dagelijkse leven. De KB wil eraan meewerken om boeken en informatie voor iedereen toegankelijk te maken, in dezelfde mate en op dezelfde voorwaarden, ook voor wie een visuele beperking of andere leesbeperking heeft.

Samen werken we eraan dat iedereen die wil lezen, kan lezen. Met organisaties als Passend Lezen, Dedicon en de CBB, is vanuit het bibliotheeknetwerk het programma Aangepast lezen geïnitieerd, waarin boeken, kranten en tijdschriften in aangepaste vorm worden aangeboden. Dat kan audiolezen zijn of braillelezen, letterlezen of combilezen. Ook wordt aandacht gegeven aan digitale toegankelijkheid: een reeks afspraken en eisen voor de manier waarop websites en apps ontworpen moeten worden zodat iedereen ze kan gebruiken. De European Accessibility Act (EAA) die in 2025 ingaat zal een positief effect hebben op de toegankelijkheid van digitale werken.

Digitale geletterdheid
Participatie in de informatiesamenleving
Digitalisering en technologie zijn niet meer weg te denken. Wie bijvoorbeeld met de overheid wil communiceren of informatie wil vinden, heeft digitale vaardigheden nodig. Ook voor het vinden van betrouwbaar nieuws, is het handig om de weg te weten op het internet. Alle Nederlanders, jong en oud, hebben hiernee te maken, maar de uitdagingen zijn niet voor iedereen dezelfde. We willen mensen helpen zich staande te houden in de informatiesamenleving, waar in toenemende mate digitaal gecommuniceerd en gewerkt wordt. We spannen ons in om digitale geletterdheid en digitaal burgerschap te versterken. De activiteiten op dit gebied sluiten aan bij het Masterplan basisvaardigheden van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

> **“We hebben te lang onderschat hoe belangrijk het is dat kinderen al vroeg leren naar de waarheid op zoek te gaan; leren hoe je verschillende bronnen raadpleegt, maar ook dat je verschillend tegen feiten kunt aankijken, en dat niet alleen jouw blik op de feiten zaligmakend is.”**
> Kim Putters, voorzitter van de Sociaal-Economische Raad

Basisvaardigheden
Vier miljoen Nederlanders hebben geen toegang tot digitale technologie of beschikken niet over de (digitale) vaardigheden om op een basisniveau te kunnen participeren in de informatiesamenleving. Een deel heeft onvoldoende digitale vaardigheden om online te kunnen meedoen; een groep van zo’n 2,5 miljoen is laaggeletterd en heeft daardoor sowieso moeite om informatie en communicatie te begrijpen. Deze groep kan deels worden geholpen met cursussen die helpen om zelfredzamer te worden op digitaal gebied en via de meer dan zeshonderd Informatiepunten Digitale Overheid (IDO), waar burgers geholpen worden in hun contact met de digitale overheid. Het grootste deel zal echter structureel ondersteund moeten worden en bibliotheken kunnen hierin een belangrijke bijdrage leveren. In de netwerkagenda voor openbare bibliotheken is dit, naast leesbevordering, dan ook het tweede speerpunt.

Digitale samenleving
Ook voor wie wel over voldoende digitale vaardigheden beschikt, is meekomen in de digitale samenleving niet zonder uitdagingen. Daarom werken we samen met de openbare bibliotheken op initiatief van Stichting Pica aan een aanpak voor digitaal burgerschap, waarmee mensen zich actief, vaardig en weerbaar kunnen bewegen in de online informatiesamenleving. We werken aan de digitale toegankelijkheid van onze digitale diensten. Ook sluiten we aan bij de ontwikkeling om digitale geletterdheid een logische plek in het curriculum van onderwijsinstellingen te geven.

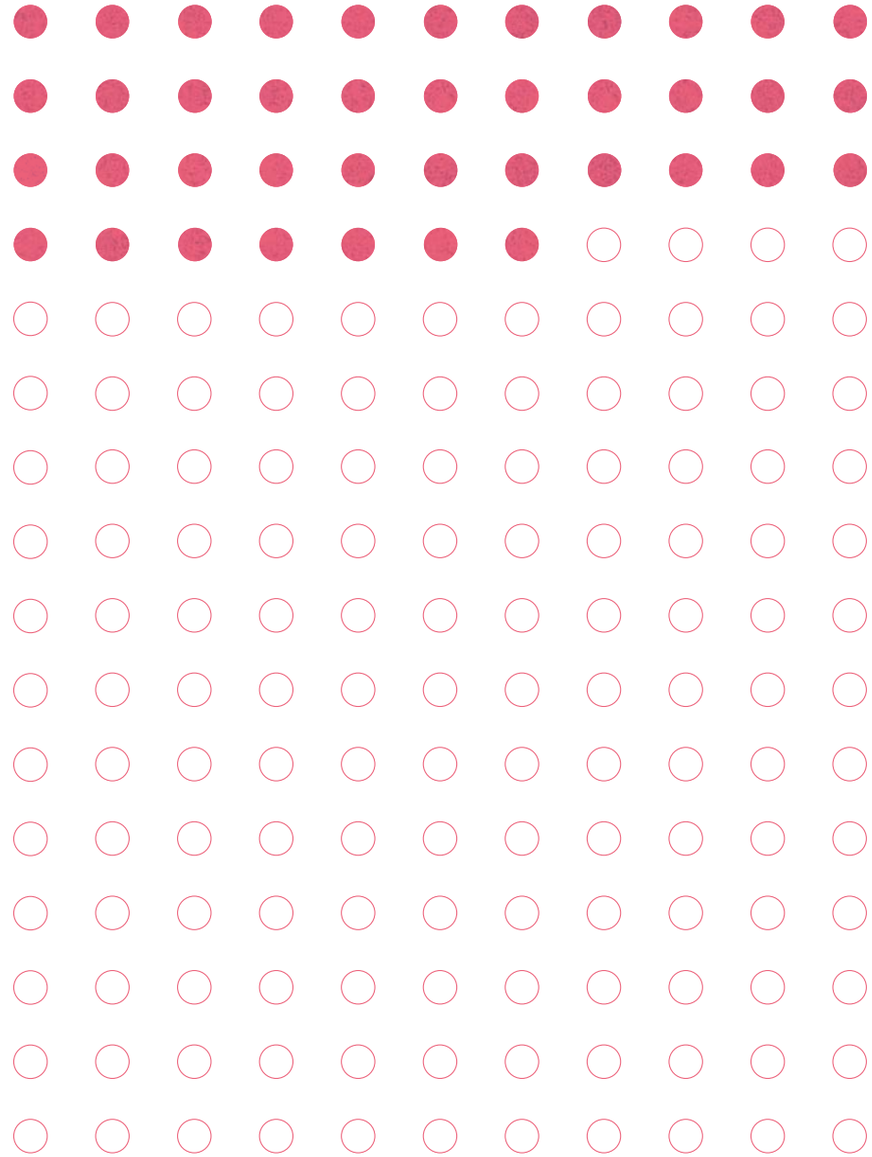
Het is belangrijk dat de digitale ruimte een publieke ruimte is en blijft. De KB draagt bij en neemt deel aan het maatschappelijk debat over de rol van publieke waarde in de digitale wereld. We versterken de ‘digitale soevereiniteit’, waarmee bedoeld wordt: zelf de baas zijn over persoonlijke data en verantwoord kunnen omgaan met digitale mogelijkheden. De KB is actief in het Netwerk Mediawijsheid, van waaruit activiteiten worden georganiseerd om Nederlanders bewust te maken

van hoe media en journalistiek werken en het belang van vrije pers. We zijn ook partner in PublicSpaces: een netwerk van partijen in de media en cultuur dat zich inspant om publieke waarden op het internet te waarborgen.

De KB werkt aan een zogenaamde 'single identity', wat een eenvoudige manier moet worden om toegang te krijgen tot de diensten van de bibliotheek in het digitale domein. Op termijn kan dit gaan aansluiten op andere publieke diensten. Ook ondersteunen we bibliotheken in het digitale domein door Website as a service (WAAS) aan te bieden: een verzameling van infrastructuur en standaard webpagina's waarmee bibliotheken op een makkelijke manier hun eigen website kunnen realiseren. Wij zijn blij dat we de komende jaren (2023-2031) de landelijke digitale infrastructuur van openbare bibliotheken in netwerkverband verder kunnen ontwikkelen. Hiervoor zijn extra middelen toegekend vanuit het overheidsprogramma Werken aan uitvoering (WAU), gericht op de versterking van de relatie tussen overheid en burger. Dit biedt de kans meer burgers beter te ondersteunen met informatie, collecties en sociaal-educatieve programma's, en is een versterking van de gezamenlijke netwerkagenda van openbare bibliotheken.

<u>Een leven lang ontwikkelen</u>
Mensen houden niet op met leren als ze een opleiding afronden; dat blijven ze als het goed is een leven lang doen. Zo doen ze ook op latere leeftijd actief mee in de samenleving en op de arbeidsmarkt. Bibliotheken hebben vooral een belangrijke rol bij het non-formeel en informeel leren, waarbij mensen zichzelf ontwikkelen op basis van eigen keuzes. Een leven lang ontwikkelen is een begrip met veel facetten. We zien een sterke relatie met het volgende onderwerp: mensen enthousiasmeren en in staat stellen om onderzoek te doen, en met name wat heet 'de doorgaande leerlijn rond informatievaardigheden'.

"Kennis delen is de kern van onderwijs. Door toegang tot kennis te versoberen, zal ontwikkeling stagneren."
Guido Lacet, leraar Sint Willibrordusschool



Figuur: Vier miljoen Nederlanders hebben geen toegang tot digitale technologie of beschikken niet over de (digitale) basisvaardigheden om op een basisniveau te kunnen participeren in de informatiesamenleving.

Onderzoeken en ontdekken



Onze samenleving is gebouwd op een fundament van kennis en ideeën. Er zijn steeds meer en steeds diversere bronnen om onze wereld te onderzoeken en ontdekken. Tegelijkertijd kan informatie ook vluchtig zijn. Het is vaak moeilijk om de bron en betrouwbaarheid te achterhalen en er lijken meer waarheden te bestaan dan ooit. Wetenschappers rekken de grenzen van wat we weten op. Maar iedereen is onderzoeker. We versterken de verbinding tussen onderzoek en samenleving, voor nieuwsgierige mensen van jong tot oud.

Onze ambities voor 2026

1. We versterken de verbinding tussen onderzoek en samenleving.
2. Onze collectie een bron van verwondering en inspiratie laten zijn.

Voor wie doen we het?

- Jongeren tot 18 jaar.
- Iedereen die interesse heeft voor erfgoed en/of zelf onderzoek doet.
- Journalisten, docenten en andere professionals.
- Studenten en onderzoekers in de sociale wetenschappen en geesteswetenschappen.

Met wie doen we het?

- Wetenschappelijke instellingen.
- Universiteitsbibliotheken en universiteiten.
- Erfgoedinstellingen.
- Hogescholen en kunstacademies.
- Onderzoekers.
- Makers (kunstenaars, designers, schrijvers, dichters, zangers, programmamakers, theatermakers, et cetera).
- Cultuurliefhebbers die de collectie van de KB willen leren kennen en zich er door laten willen inspireren.

Versterken van de verbinding tussen onderzoek en samenleving

De KB ondersteunt een brede waaier van diensten voor iedereen die nieuwsgierig is: van kinderen die voor het eerst een spreekbeurt houden tot mensen die computationele geesteswetenschappen bedrijven. Bij de KB kun je terecht voor alles wat in Nederland verschijnt, op elk vakgebied. Daarnaast ondersteunen we van oudsher mensen die onderzoek doen in de sociale wetenschappen en de geesteswetenschappen. Voor onderzoekers op dat terrein beschikken we over een gigantische dataset van Nederlandse boeken, kranten en tijdschriften. Deze dataset vormt de ruggengraat van de grootschalige infrastructuur voor de sociale en geesteswetenschappen.

Als wetenschappelijke instelling met een breed publieksbereik kan de KB een belangrijke functie vervullen door wetenschappers en wetenschappelijke informatie te verbinden met mensen die gebruik willen maken van wetenschappelijk onderzoek. De KB is actief betrokken bij de ontwikkelingen rond 'open science', waarbij wetenschappelijk onderzoek niet alleen toegankelijk is voor andere wetenschappers, maar ook voor de maatschappij en het bedrijfsleven. Ook helpen we bij de aanleg van een grootschalige sociaal-geesteswetenschappelijke infrastructuur. Zo dragen we bij aan een samenleving waarbinnen de mensen beter om kunnen gaan met de verscheidenheid en soms tegenstrijdigheid van alle beschikbare informatie en verhalen. Onze collecties zijn een bron van verwondering en inspiratie, die iedereen de kans geeft te ontdekken dat er verschillende manieren zijn om naar de wereld te kijken.

Wat gaan we doen?

We versterken de verbinding tussen onderzoek en samenleving

Informatievaardigheden

Om onderzoek te kunnen doen, moet iemand mediawijs en digitaal geletterd zijn, wat betekent dat iemand bronnen kan zoeken en vinden en ze kan duiden en gebruiken. Een volwaardig digitaal burger kan zich actief, vaardig en weerbaar bewegen in de informatiesamenleving. Wie deze vaardigheden beheerst kan goed meedoen in de samenleving van nu. De KB spant zich samen met anderen in voor wat heet 'een doorgaande leerlijn informatievaardigheden'. Die leerlijn begint jong, bij het houden van de eerste spreekbeurt of het maken van het eerste werkstuk waar informatiebronnen voor moeten worden geraadpleegd. Het is belangrijk om die bronnen te kunnen duiden (digitale geletterdheid) en de informatievaardigheden te ontwikkelen die uiteindelijk kunnen uitmonden in vernieuwend onderzoek, waarmee de grenzen van de kennis worden opgerekt.

Iedereen in Nederland heeft recht op informatie, als bron van onderzoek en ontwikkeling.



“Zonder lezen geen kennis en zonder kennis geen motivatie om nieuwe inzichten te verkrijgen en kritische vragen te stellen.”

Nienke de Jong en Wibe Balt, lerarenopleiders geschiedenis

Iedereen is onderzoeker

Iedereen in Nederland heeft recht op toegang tot wetenschappelijke kennis en moet zelf onderzoek kunnen doen. Samen met de universiteitsbibliotheken, andere onderzoeksinstellingen en openbare bibliotheken onderzoeken we de mogelijkheid om wetenschappelijke informatie toegankelijk te maken voor alle Nederlanders. De informatiesystemen die gebruikt gaan worden, zullen gebaseerd zijn op open standaarden. We dragen bij aan de ontwikkelingen rond ‘open knowledge maps’ en de ‘open knowledge base’. Onze zoekomgeving wordt vernieuwd waardoor iedereen wetenschappelijke publicaties en gedigitaliseerde collecties beter kan vinden en gebruiken.

De KB blijft vrij toegankelijke diensten als Delpher en DBNL continu verbeteren en uitbreiden met nieuwe collecties. Delpher biedt toegang tot miljoenen gedigitaliseerde pagina’s boeken, kranten en tijdschriften en is daarmee een onmisbare bron voor allerlei vormen van sociaal- en geesteswetenschappelijk onderzoek. DBNL is een digitale collectie van teksten uit de Nederlandse letterkunde, taalkunde en cultuurgeschiedenis, van de vroegste tijd tot nu. De collectie omvat het hele Nederlandse taalgebied. We werken ook aan verbeterde toegang tot onze gedigitaliseerde bijzondere collecties, zoals middeleeuwse handschriften. Om iedereen de weg te laten vinden binnen onze informatiebronnen en diensten, zetten we de komende jaren meer in op het ontwikkelen van zoekinstructies en bieden we hulp op maat. Burgerwetenschap (‘Citizen science’) is een nieuwe troef waarmee de verbinding tussen onderzoek en samenleving verder versterkt kan worden. Een vorm van wetenschappelijk onderzoek waarbij burgers een actieve rol spelen. We werken in de verdere ontwikkeling van deze beweging samen in onder andere het Netwerk Citizen Science, dat nu nog in oprichting is en met de openbare bibliotheken.

“Want ieder mens is in de kern een onderzoeker en past de wetenschappelijke methode in het eigen leven toe.”

Robbert Dijkgraaf, Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Sociaal- en geesteswetenschappelijk onderzoek ondersteunen

Behalve met Delpher en DBNL en een online zoekomgeving, ondersteunen we universitaire onderzoekers en studenten ook met een aantal gespecialiseerde diensten. Zo vernieuwen we de Nederlandse Bibliografie: een online overzicht van alle boeken, tijdschriften en kranten die door een Nederlandse uitgever zijn gepubliceerd, dat vrij toegankelijk is voor iedereen. Deze informatie is een belangrijke bron voor wetenschappelijk onderzoek.

We stellen onze werken zo vrij mogelijk ter beschikking. Werken waarop auteursrecht rust of die privacygevoelig zijn, worden in de leeszaal en beveiligd toegankelijk gemaakt voor onderzoek. Dit geldt voor papieren publicaties, maar ook voor digitale werken. We werken aan verbeterde onderzoeksmogelijkheden met de collecties in ons webarchief. We onderzoeken de mogelijkheden om gevoelige data te kunnen analyseren waarbij de data-eigenaar de volledige controle behoudt. Deze ontwikkelingen moeten gebruikers meer onderzoeksmogelijkheden bieden als het gaat om de publicaties in ons digitaal magazijn.

Behalve in slimme diensten investeert de KB ook in toegang krijgen tot ruwe data. Door datasets beschikbaar te stellen aan professionele wetenschappers, komen er steeds meer mogelijkheden op het gebied van computationeel (digitaal) geesteswetenschappelijk onderzoek. De interesse in deze datasets groeit overigens vanuit meerdere wetenschappelijke disciplines, zoals de sociale wetenschappen en de computerwetenschappen. Ook worden onze datasets steeds meer gebruikt voor onderzoek naar en over kunstmatige intelligentie. Om het gebruik van onze datasets verder te stimuleren en te vergemakkelijken, gaat de KB de komende jaren haar aanbod op het gebied van dataservices verbeteren.

De KB doet dat ook als onderdeel van het Common Lab Research Infrastructure for the Arts and Humanities (CLARIAH): een samenwerkingsproject dat een digitale infrastructuur voor computationeel sociaal en geesteswetenschappelijk onderzoek tot stand brengt. De komende jaren werken we vanuit CLARIAH samen met ODISSEI: de open data infrastructure for social science and economic innovations. Die samenwerking heeft voor gebruikers als voordeel dat het gemakkelijker wordt om datasets van verschillende collectiebeherende instellingen te gebruiken voor onderzoek. De KB werkt onder andere aan een 'corpusselectietool' waarmee onderzoekers eenvoudiger zelf datasets kunnen samenstellen. Daarnaast willen we data makkelijker bruikbaar en herbruikbaar maken via een zogeheten 'linked data-omgeving', waarbinnen informatie uit verschillende bronnen aan elkaar wordt gekoppeld.

We ondersteunen onderzoekers bij het gebruik van onze datasets. Voor hen wordt een aparte ruimte in de leeszaal ingericht. De KB ontwikkelt voor hen instructies, biedt hulp op maat en werkt samen met de lokale en thematische Digital Competence Centers (DCC's). Die ondersteunen onderzoekers die computationeel onderzoek doen. Samen dragen we bij aan de nationale onderzoeksinfrastructuur en sluiten we de komende jaren actief aan bij de European Open Science Cloud (EOSC). De EOSC heeft als doelstelling om een web van 'FAIR' data op te zetten. FAIR staat dan weer voor: findable, accessible, interoperable en reusable.



Door datasets beschikbaar te stellen aan professionele wetenschappers, komen er steeds meer mogelijkheden op het gebied van computationeel (digitaal) geesteswetenschappelijk onderzoek.

Onze collectie een bron van verwondering en inspiratie laten zijn

Digitale verwondering

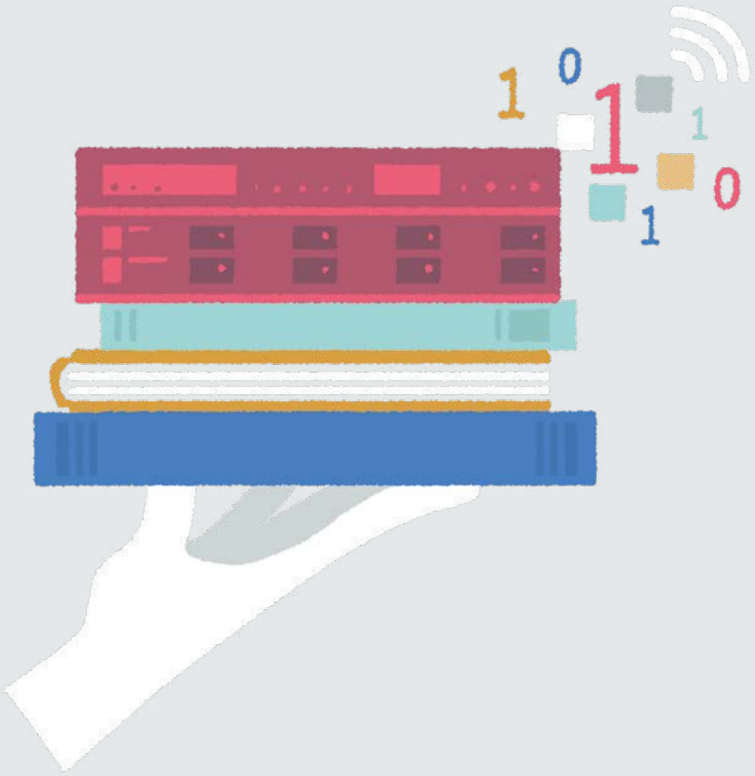
Onze collecties zijn de weerslag van de verbeelding van mensen en slaan de brug van heden naar verleden. Verhalen zijn een bron voor verbinding, mogelijkheden voor onderzoek aanbieden doet de nieuwsgierigheid van mensen ontvlammen en maakt het leven interessanter. De waarde van erfgoed wordt voelbaarder via augmented en virtual reality-toepassingen. De KB biedt steeds meer onderdelen van de collectie aan op Wikimedia, waardoor ze vrij hergebruikt kunnen worden. Met onze partners in het Netwerk Digitaal Erfgoed werken we aan een nieuwe versie van geheugenvannederland.nl. Hier gaan we verbonden digitale collecties van verschillende instellingen op een gebruikersvriendelijke manier aanbieden. Hiermee moedigen we ook het creatief hergebruik van erfgoedcollecties aan, in lijn met het door de Raad van Europa in 2005 opgestelde verdrag van Faro. Daarin is bepaald dat erfgoed zoveel mogelijk moet bijdragen aan het welzijn van mensen en aan wederzijds begrip tussen mensen en volkeren.

Publieksprogrammering

Naast een bron van en voor onderzoek, willen we dat onze collecties onderdeel zijn van de maatschappelijke dialoog. Om dat voor elkaar te krijgen, wordt kennis over de collecties gedeeld via publicaties, lezingen en optredens in de media. Ook worden collectiestukken in bruikleen gegeven aan instellingen binnen en buiten Nederland. De KB moedigt makers, schrijvers en denkers aan om aan de slag te gaan met de collectie en hun perspectief erop te delen.

Naast onze lees,- raadpleeg- en onderzoeksfunctie, willen we de komende jaren een meer divers publiek verleiden om naar ons gebouw in Den Haag te komen. Dat doen we door een afwisselend programma van activiteiten te ontwikkelen en onze deuren te openen voor partners die samen met ons in ons gebouw publieksactiviteiten willen organiseren. Door zelf en samen te experimenteren onderzoeken we wat werkt op het vlak van publieksprogrammering en wat niet. De KB werkt daarbij samen met partners uit de cultuursector, de creatieve industrie, de media en de hogescholen en universiteiten. Meer publiek in ons gebouw betekent dat steeds meer Nederlanders in contact komen met onze collecties; bovendien zijn wij dan beter in staat om erachter te komen wat er in de samenleving leeft. De deuren van de KB wagenwijd openzetten voor bezoekers en samenwerkingspartners helpt ook bij het zo goed mogelijk laten aansluiten van onze dienstverlening (fysiek en digitaal) op de behoeften van onze gebruikers.

Duurzame toegang



Woorden vormen een bron van ontelbare verhalen over ons heden en verleden. Ze staan niet alleen in boeken, kranten en tijdschriften, maar in toenemende mate ook in digitale bronnen. Wat vandaag online komt, is het digitale erfgoed van de toekomst. Websites van vandaag de dag geven de generaties na ons een kijkje in het leven in de eenentwintigste eeuw, terwijl Middeleeuwse handschriften ons helpen om eeuwen terug te kijken. Woorden laten je tijdreizen.

Onze ambities voor 2026

1. De nationale bibliotheekverzameling steeds meer een afspiegeling laten zijn van wat geschreven wordt in en over Nederland.
2. Bibliotheekcollecties verbinden en zo de nationale bibliotheekverzameling vormen.
3. De nieuwe aanwas voor de nationale bibliotheekverzameling zo digitaal mogelijk binnenhalen.
4. De nationale bibliotheekverzameling optimaal beschikbaar maken voor mensen en machines. Onze kennis en expertise hierover delen we graag.
5. De nationale bibliotheekverzameling voor volgende generaties beschikbaar houden.

Voor wie doen we het?

- Lezers.
- Onderzoekers.
- Generaties na ons.

Met wie doen we het?

- Nederlandse uitgevers en CB Logistics.
- Andere erfgoedinstellingen, verbonden in het Netwerk Digitaal Erfgoed.
- Universiteitsbibliotheken en andere wetenschappelijke instituten.
- Openbare bibliotheken.
- Het Cultural AI-lab.

Zorgen voor de nationale bibliotheekverzameling

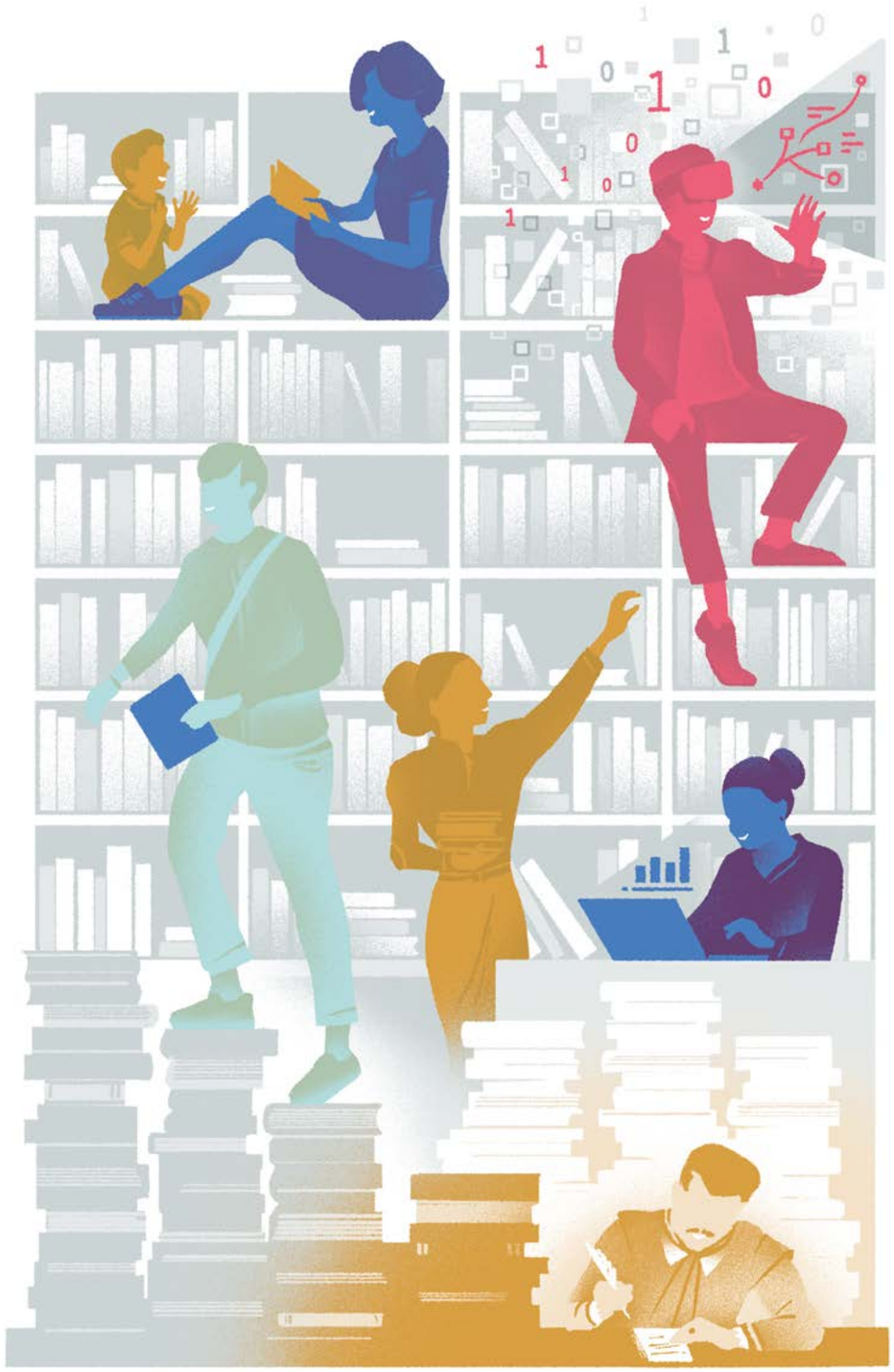
Als nationale bibliotheek bewaart de KB zoveel mogelijk van wat in of over Nederland gepubliceerd wordt, zodat onze kennis van de wereld bewaard blijft voor volgende generaties. We vormen en beschrijven de collecties en zorgen dat die optimaal beschikbaar zijn voor mensen en machines. Deze wettelijke taak om te zorgen voor de nationale bibliotheekverzameling is vastgelegd in de Wet hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Sinds 1974 bewaart de KB de zogenaamde depotcollectie, die niet wordt uitgeleend, maar wel ter inzage wordt aangeboden. De collectie van Nederlandse publicaties van vóór 1974 is niet compleet, maar kan worden aangevuld op basis van collecties van andere erfgoedbibliotheken in binnen- en buitenland. De KB streeft ernaar deze publicaties digitaal met elkaar te verbinden, zodat de collecties samen de nationale bibliotheekverzameling vormen. In de Nationale Bibliografie leggen wij vast welke publicaties ooit verschenen zijn. Met gerichte acquisitie proberen we hiaten in collectie te vullen om onze Nationale bibliotheekverzameling nog rijker en meerstemmiger te laten zijn.

Erfgoed bewaren doen we niet alleen, maar samen met Het Nationaal Archief, Beeld en Geluid, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en andere partijen. Binnen het Netwerk Digitaal Erfgoed wordt met steun van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap gewerkt aan uitvoering van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed. Met die strategie wordt beoogd om de maatschappelijke waarde van digitale collecties zo groot mogelijk te laten zijn. Ook in internationaal verband werken we samen om te leren hoe we wat nu verschijnt toegankelijk kunnen houden voor latere generaties.

Wat gaan we doen?

Collectievorming

Een collectie vormen is een actieve keuze. Op basis van argumenten wordt besloten wat niet wordt bewaard en wat wel en in welke vorm. De KB kiest ervoor om zoveel mogelijk te bewaren, omdat nu niet altijd duidelijk is wat later belangrijk wordt gevonden. Uiteindelijk moet de collectie een afspiegeling vormen van de tijd, cultuur en samenleving waarin ze bij elkaar gebracht is. De uitgangspunten voor de collectievorming leggen we vast in een strategisch collectieplan. Daarnaast stellen we met de universiteitsbibliotheken een gezamenlijk collectieplan op voor het bewaren van relevante academische digitale publicaties. Met de openbare bibliotheken hebben we een gezamenlijk collectieplan waarmee het gebruik van digitale en fysieke collecties van openbare bibliotheken op elkaar wordt afgestemd.



We bewaren zoveel mogelijk van wat in of over Nederland gepubliceerd wordt, zodat onze kennis van de wereld bewaard blijft voor volgende generaties.

“De schoonheid van wetenschap is voor mij de flonkering van ideeën. […] Misschien is er ooit wel iemand die over eeuwen mijn tekst bekijkt, en dan denkt: wat dacht die vrouw toen ze dit opschreef? Dat vind ik een adembenemende gedachte.”

Ineke Sluiter, voormalig president van de KNAW

Een collectie als afspiegeling van Nederland in het heden en verleden

De collectie van de KB weerspiegelt de keuzes van mensen vroeger en nu. Sommige stemmen klinken van oudsher luider dan andere. Ondervertegenwoordigd zijn nu nog werk van vrouwen, werken afkomstig uit de voormalige Nederlandse koloniën en teksten geschreven binnen gemarginaliseerde gemeenschappen. Dat gaan we herstellen, door actief op zoek te gaan naar meerstemmigheid in de collecties.

Digitaal voorop

De komende jaren zet de KB in op het behouden van gedigitaliseerde en digitaal geboren collecties. Met dat laatste bedoelen we digitale kranten, tijdschriften en boeken, en websites. In Nederland kan bijna iedereen die dat wil iets publiceren. Naast het traditionele drukwerk, gebeurt dat vooral via social media, websites en internetfora. Om de collectie een goede afspiegeling te laten zijn van de Nederlandse samenleving, spreken we binnen het Netwerk Digitaal Erfgoed met elkaar af wat er op het gebied van van digitale publicatievormen bewaard moet worden en door wie.

De veelheid aan publicatievormen betekent dat het onmogelijk is om álles te verzamelen. Daarom beslist de KB om één uitingsvorm van een publicatie op te nemen in het depot, bij voorkeur digitaal. We kiezen ervoor om meer verschillende werken te verzamelen, in plaats van één werk in verschillende vormen. Fysiek verwerven we vooral nog aanvullingen op onze bijzondere collecties, publicaties die we in het verleden hebben gemist en werken die qua vorm of inhoud afwijken van wat we al bezitten.

Het feit dat er teveel is om te bewaren, plaatst de KB voor nieuwe uitdagingen. Hoe gaan we bijvoorbeeld om met ‘verrijkte publicaties’, waarbij documenten zijn aangevuld met ander materiaal, bijvoorbeeld onderzoeksdata, beeldmateriaal of audiomateriaal? Welke informatie die digitaal verschijnt bewaren we voor de toekomst? Hiervoor is een wettelijke basis nodig, omdat we als erfgoedinstellingen nu nog geen

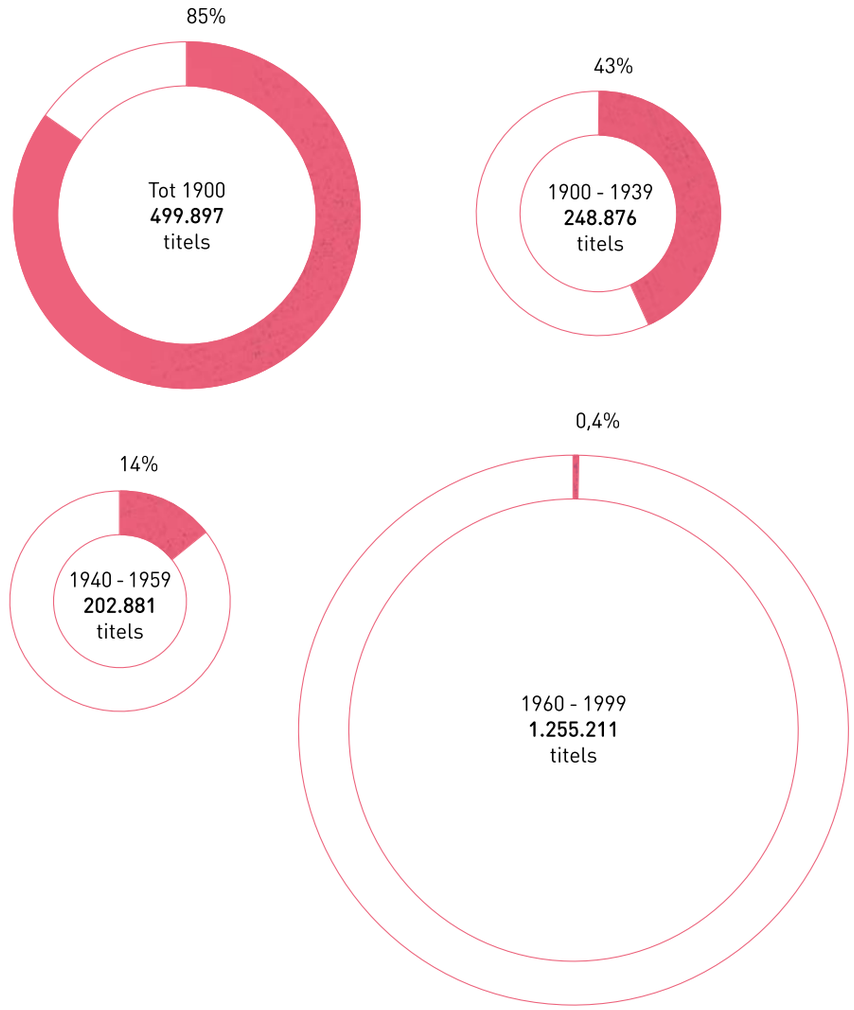
kopie mogen maken van openbare online-publicaties zoals websites om ze te bewaren zonder toestemming van de rechthebbenden. In de afgelopen periode heeft het Instituut voor Informatierecht (IVIR) onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor 'web harvesting'. Deze adviezen moeten worden omgezet in wetgeving om onze taak te kunnen blijven uitvoeren.

> **"In 2020 was het aantal digitale bytes 40 keer groter dan het aantal sterren in het waarneembare heelal."**
>
> Sven Lieber, onderzoeker

<u>Duurzaam toegankelijk door digitaliseren</u>
Digitalisering maakt papieren werken onafhankelijk van tijd en plaats toegankelijk. De KB maakt niet alleen de eigen collecties toegankelijk door ze te digitaliseren, maar ook andere in Nederland verschenen publicaties. Gedigitaliseerd materiaal publiceren we via Delpher en DBNL. Delpher bevat bijvoorbeeld materiaal van meer dan honderd erfgoedinstellingen. Metamorfoze is de naam waaronder we papieren erfgoed digitaliseren: boeken, kranten, tijdschriften, archieven en collecties. We richten ons vooral op de hiaten in de digitale collecties boeken, kranten en tijdschriften. Bijzondere aandacht geven we aan digitalisering van unieke werken zoals middeleeuwse handschriften. Voor materiaal dat met Metamorfoze middelen wordt gedigitaliseerd worden de principes van de digitaal erfgoed referentie architectuur (DERA) leidend in de beschikbaarstelling. In grote lijnen betekent dit dat iets een onveranderlijk webadres meekrijgt (een 'persistente identifier', afgekort PID), verbonden wordt aan een netwerk van termen ('linked data') en duurzaam toegankelijk wordt gemaakt.

Collectieverwerking
We weten veel van onze collecties en hoe we die registreren, zowel fysiek als digitaal. Deze kennis delen we graag. Met goede en hoogwaardige verwerking van de collectie zorgen we dat deze vandaag en in de toekomst vindbaar is. Onze verwerkings- en opslagstrategie gaat uit van wat heet het 'levenscyclusbeheer' van collecties, zowel data als metadata.

<u>De Nationale Bibliografie</u>
Als nationale bibliotheek heeft de KB de verantwoordelijkheid om zorg te dragen voor de Nationale Bibliografie. Hierin wordt betrouwbare informatie beschikbaar gemaakt over alle Nederlandse publicaties die nu en in het verleden zijn verschenen. We werken eraan om de Nationale Bibliografie en ook de voorloper, de Short-Title Catalogue Netherlands, beter geschikt te maken voor gebruik door diverse doelgroepen en completer maken.



Figuur: Digitalisering maakt papieren werken onafhankelijk van tijd en plaats toegankelijk. Van de oudere Nederlandse titels zijn grote delen al gedigitaliseerd.

Toekomstproof registreren
Jaarlijks worden meer dan 55.000 fysieke en digitale werken gecatalogiseerd. Het gaat om toevoegingen aan de nationale bibliotheekverzameling en aan de bijzondere collecties. De KB registreert jaarlijks ook zo'n 40.000 afleveringen van tijdschriften. In de afgelopen beleidsperiode heeft de KB de eerste stappen gezet om over te gaan op een nieuw collectieregistratiesysteem. In de afgelopen veertig jaar heeft een belangrijk deel van de Nederlandse bibliotheken samengewerkt in een nationaal systeem met lokale standaarden. De meeste bibliotheken zijn inmiddels echter overgestapt naar internationale systemen met internationale standaarden. De voltooiing van deze overgang is voor de KB nog een ingrijpende klus. Het registratiesysteem vormt de basis voor belangrijke vernieuwingen, zoals het modelleren van metadata naar nieuwe standaarden waarmee we onder andere het gebruik van 'linked data' mogelijk maken. We delen de expertise over het gebruik van de nieuwe standaarden met onze partners.

"Als catalogiseerder vorm ik de brug tussen de publicatie en de gebruiker."
Saskia van Renswoude, medewerker catalogisering bij de KB

Het belang van data en metadata
De diensten van de KB zijn continu in verandering. De wensen van gebruikers veranderen door de jaren heen en dus is ook de manier waarop we werken en data verwerken en opslaan een voortdurend veranderend proces. Steeds vaker willen we, ten behoeve van specifieke gebruikswensen of nieuwe diensten, content hergebruiken of er op een andere wijze toegang toe geven. Een voorbeeld is het aanbieden van ruwe data voor onderzoeksdoeleinden of het verbinden van eigen content aan die van anderen uit ons netwerk ('linked data').

Collectiebeheer en behoud
Zorg voor de fysieke collectie
Een grote mijlpaal in de komende beleidsperiode is de voorbereiding van de verhuizing naar ons nieuwe boekenmagazijn in de Harnaschpolder. De bouw van een nieuw magazijn is noodzakelijk omdat het huidige gebouw niet meer voldoende opslagcapaciteit heeft voor de almaar groeiende fysieke collectie. In het nieuwe gebouw kan de collectie voor de lange termijn worden veiliggesteld. Het magazijn wordt vrijwel geheel geautomatiseerd en met een robot bediend. De miljoenen boeken, kranten en tijdschriften worden zuurstofarm opgeslagen, waardoor er geen brand kan uitbreken. Het gebouw en de opgeslagen collectie zullen door hun massa de klimaatinvloeden van buitenaf dempen, zodat er geen actieve regulering van vocht en temperatuur van het binnenklimaat nodig is. Door het gebruik van zonnepanelen wordt het gebouw volledig energieneutraal.

Ter voorbereiding op de verhuizing wordt de collectie schoongemaakt, wordt ervoor gezorgd dat alles goed vindbaar is na de overgang, worden kwetsbare stukken ondergebracht in op maat gemaakte verpakkingen en worden beschadigde werken gerestaureerd. De instandhouding van het huidige pand tot aan de verhuizing, de bouw van het nieuwe boekenmagazijn en de voorbereiding van de collectie op de verhuizing, zullen in de komende periode veel inzet vergen, van iedereen binnen de KB en van onze partners.

Zorg voor de digitale collectie
Tegelijk met het veiligstellen van onze fysieke collecties werken we aan een nieuw digitaal magazijn, waarin we in 2023 de eerste stromen collecties zullen opnemen. We hebben het nieuwe digitaal magazijn inmiddels ingericht, zetten in de komende periode de huidige digitale collecties over en nemen nieuwe collecties van uitgevers en andere aanleverende partijen op.

Met het nieuwe digitaal magazijn komt er een einde aan de versnippering van de opslag van onze digitale collecties. Het behoudsniveau (bewaken van de authenticiteit, integriteit en duurzame toegankelijkheid van de collecties) van de fysieke en digitale collecties wordt gelijkgetrokken. In 2024 wordt het digitaal magazijn opnieuw getoetst voor het CoreTrustSeal-keurmerk dat de KB in 2021 heeft ontvangen. Omdat de voorbereiding op de verhuizing, de verhuizing zelf en het afwikkelen ervan jaren in beslag gaan nemen, houden we het huidige digitaal magazijn nog in stand zolang dat nodig is.

Bruikbaar, beschikbaar en verbonden
Een collectie komt tot leven als veel mensen er gebruik van maken. De collectie van de KB bestaat uit twee delen: een behoudscollectie (het depot en de bijzondere collecties) en een gebruikscollectie die vooral gericht is op het gebruik nu. Die gebruikscollectie bestaat vooral uit digitale licenties om toegang te kunnen geven tot rechtendragend materiaal. Tot de gebruikscollectie rekenen we ook boeken die van andere bibliotheken overkomen: het zogenaamde interbibliothecair leenverkeer. Door informatie uit te wisselen met andere wetenschappelijke en openbare bibliotheken, bieden we gezamenlijk toegang tot de bibliotheekcollectie Nederland.

Bruikbaar en duurzaam toegankelijk
Als knooppunt voor bibliotheken in het Netwerk Digitaal Erfgoed stimuleren we het verbinden van bibliotheekcollecties om de maatschappelijke waarde ervan te vergroten. We werken daar zelf ook aan door onze visie

op ‘linked data’ te ontwikkelen en daar uitvoering aan te geven. Om onze collecties te verbinden aan andere collecties, gebruiken we stabiele toegangssystemen en verbinden onze informatie inhoudelijk met andere informatie (‘linked data’). Met andere bibliotheken werken we aan het verbinden van data over de collecties door het toepassen van nieuwe technieken, internationale standaarden en datamodellering. Actief en inhoudelijk datamanagement is een voorwaarde voor het bruikbaar en duurzaam toegankelijk aanbieden van collecties voor mens en machine.

Ook het goed omgaan met auteursrechthebbenden is een belangrijk onderdeel van het bruikbaar maken van collecties. Ons uitgangspunt is dat wat publiek domein is, dat ook blijft. We willen zoveel mogelijk werken beschikbaar stellen, op een zo vrij mogelijke manier en voor iedereen. Hierbij respecteren we uiteraard de auteursrechten van de makers. We ontwikkelen de komende jaren applicaties om data en metadata aan publicaties toe te kennen; daarmee worden boeken in bibliotheken beter vindbaar voor een breder en diverser publiek. Dit doen we met verantwoorde inzet van kunstmatige intelligentie: we ontwikkelen applicaties waarin menselijke beoordeling en automatische patroonherkenning elkaar aanvullen. Daarbij houdt de gebruiker steeds de controle. Met deze applicaties kunnen we betere en uitgebreidere data en metadata maken, wat bijdraagt aan een inclusieve en laagdrempelige dienstverlening.

Informatie en technologie



Digitalisering verandert de maatschappij. Naast de fysieke ruimte ontstaat een digitale ruimte die in toenemende mate invloed krijgt op steeds meer facetten van ons leven. Mensen, data en infrastructuren raken steeds verder met elkaar verweven. Dat vergroot de gebruiksmogelijkheden, maar ook de complexiteit.

Sinds het jaar 2000 komen er jaarlijks ongeveer honderdduizend mensen naar de fysieke locatie van de KB, en daarnaast maken jaarlijks zo'n vijf miljoen mensen gebruik van een van onze digitale diensten. Als een van de grootste publieke digitale organisaties van Nederland heeft de KB een bijzondere verantwoordelijkheid. Die bestaat eruit om bewust om te gaan met publieke waarden in onze informatievoorziening en in onze digitale dienstverlening. We houden bij alles rekening met privacy, het klimaat en digitale veiligheid, ook bij de keuzes die we maken voor leveranciers. Met de universiteitsbibliotheken hebben we onze visie op publieke waarden en de rol van bibliotheken daarin vastgelegd. Met andere publieke partijen, zoals Public Spaces, de publieke omroep, Kennisnet en Coöperatie SURF pleiten we voor het belang van publieke toegang tot informatie en publieke regie op digitalisering.

Informatienetwerken raken steeds meer verbonden en de KB wil daarin een positieve rol spelen. We hebben echter ook oog voor de keerzijde van de digitale ontwikkelingen, zoals het ontstaan van bubbels op social media als gevolg van algoritmes, aantasting van de privacy, de overvloed aan informatie (waarin het moeilijk is om kaf van koren te scheiden) en het ontstaan van grote verschillen digitaalvaardigen en -mindervaardigen. De KB ontwikkelt en gebruikt geen informatie of daarop gebaseerde toepassingen die actief het gedrag of het denken van mensen beogen te manipuleren. Ook hebben we oog voor de milieubelasting van digitale toepassingen.

Voor de KB is digitaal niet iets wat we ernaast doen of in een specifieke afdeling, maar iets wat de hele organisatie en haar werkzaamheden aangaat en raakt.

Onze ambities voor 2026

1. Onze informatievoorziening constant verbeteren.
2. Samenhang bevorderen en meewerken in de digitale infrastructuren waarmee we met onze netwerken verbonden zijn.
3. De data van personen en objecten waar we verantwoordelijkheid voor dragen beschermen.

Wat gaan we doen?

Continue verbetering van onze informatievoorziening
Digitaal is onlosmakelijk verbonden met vrijwel alle activiteiten van de KB. Om effectief en plezierig te kunnen werken in een digitaliserende omgeving, moeten we ons voortdurend aanpassen aan veranderingen. Flexibiliteit is belangrijk: het beheer en de ontwikkeling van onze informatievoorziening gebeurt in *agile* teams, die behendig inspelen op nieuwe ontwikkelingen. De 'DevOps'-werkwijze betekent dat mensen, processen en technologie worden geïntegreerd om doorlopend waarde aan klanten te kunnen bieden. De teams die verantwoordelijk zijn voor ontwikkeling, IT, kwaliteit en veiligheid werken niet langs elkaar heen, maar mét elkaar. Via een 'IT-roadmap' worden strategische doelen vertaald in behapbare brokken werk. Voor de afstemming tussen de strategische doelen en het werk in de verschillende teams, wordt er een systeem van portfoliomanagement ingericht. We kiezen zorgvuldig welke digitale dienstverlening we zelf beheren en onderhouden en wat we uitbesteden.

Samenhang bevorderen en meewerken in netwerken
De IT-infrastructuur van de KB maakt onderdeel uit van een netwerk van informatievoorzieningen: commercieel, publiek en van de gemeenschap. De KB probeert in die netwerken zoveel mogelijk samenhang tot stand te brengen. KB-architectuur is gelieerd aan de Nederlandse Overheid

Referentie Architectuur (NORA), de Hoger Onderwijs Referentie Architectuur (HORA) en de Digitaal Erfgoed Referentie Architectuur (DERA). In het openbare bibliotheekdomein werkt de KB samen om een Collectieve Openbare Bibliotheken Referentie Architectuur (COBRA) te realiseren. Daarmee kan de uitwisselbaarheid van gegevens worden vergemakkelijkt en verbeterd. We zijn lid van Coöperatie SURF: een initiatief waarbinnen universiteiten, hogescholen, mbo-instellingen, umc's en onderzoeksinstellingen samenwerken om de best mogelijke digitale diensten in te kopen of te ontwikkelen en om kennisdeling te stimuleren door te blijven innoveren.

Met de lokale openbare bibliotheken realiseert de KB naast de COBRA een informatieplan dat samenhang in de informatievoorziening van openbare bibliotheken bevordert, ook in de doorontwikkeling van de landelijke digitale infrastructuur. De KB ondersteunt de principes van het gedistribueerde web, waarbij gegevens bij de bronhouder blijven en aan elkaar verbonden worden via standaarden. Kansrijk is dat belangrijke delen van de verbindende infrastructuur van het Netwerk Digitaal Erfgoed worden opgenomen in de Common Lab Research Infrastructure for the Arts and Humanities (CLARIAH). Deze infrastructuur, waar al meer dan een decennium lang aan wordt gewerkt, biedt onderzoekers steeds meer mogelijkheden en daar kunnen ook steeds meer gebruikers van gaan profiteren.

De KB maakt gebruik van publieke voorzieningen. De gegevensopslag van de KB vindt bijvoorbeeld plaats in het Rijksdatacentrum in Apeldoorn. Veel basisdiensten worden ingekocht bij Coöperatie SURF en we zijn actief partner in PublicSpaces: een samenwerking van verschillende publieke organisaties die zich inzet voor minder afhankelijkheid van onze samenleving van big tech-bedrijven en hun platformen. We volgen ook initiatieven als Solid ('social linked data'): een internationaal project waarmee mensen weer eigenaar worden gemaakt van de data die ze produceren (datasoevereiniteit).

"Ik heb altijd geloofd dat het internet voor iedereen is. Daarom vecht ik er met anderen zo hard voor om het te beschermen."

Tim Berners-Lee, grondlegger van het World Wide Web

Security

De mogelijkheden van digitalisering zijn evident, maar er zijn ook steeds meer bedreigingen. Voor de KB als publieke organisatie is de veiligheid van haar digitale collecties en van de gegevens over haar gebruikers essentieel. Zowel de procedures en processen als de bewustwording binnen de organisatie, krijgen structureel aandacht. De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) is het basisnormenkader hiervoor. We nemen deel aan gezamenlijke cybercrisisoefeningen (OZON) en sturen in ons beleid aan op daling van de digitale kwetsbaarheid van onze diensten en onze platforms.

Organisatie en ontwikkeling



Een geschiedenis hebben van 225 jaar biedt geen garanties voor de toekomst. De KB moet haar bestaansrecht telkens opnieuw bewijzen en zo hoort het ook. Er ontstaan voortdurend andere manieren van organiseren en samenwerking en dat heeft invloed op wat onze gebruikers, partners en medewerkers van ons verwachten. De KB werkt met netwerkpartners omdat we geloven dat we samen verder komen dan alleen en omdat de maatschappelijke uitdagingen niet ophouden bij de grens van de organisatie. Bij verantwoordelijkheid nemen hoort ook het onderkennen van de negatieve effecten van klimaatverandering en actie ondernemen die bijdraagt aan het verminderen daarvan.

Naast taken in de domeinen van wetenschap en erfgoed, kreeg de KB in 2015 een rol in het domein van openbare bibliotheken. De KB is sindsdien sterk in verandering: maatschappelijke waarde werd centraal gezet, de digitale ontwikkeling van de organisatie raakte in een stroomversnelling en een focus op opgavegericht werken in netwerkverbanden veranderde het werk voor iedereen.

Onze ambities voor 2026

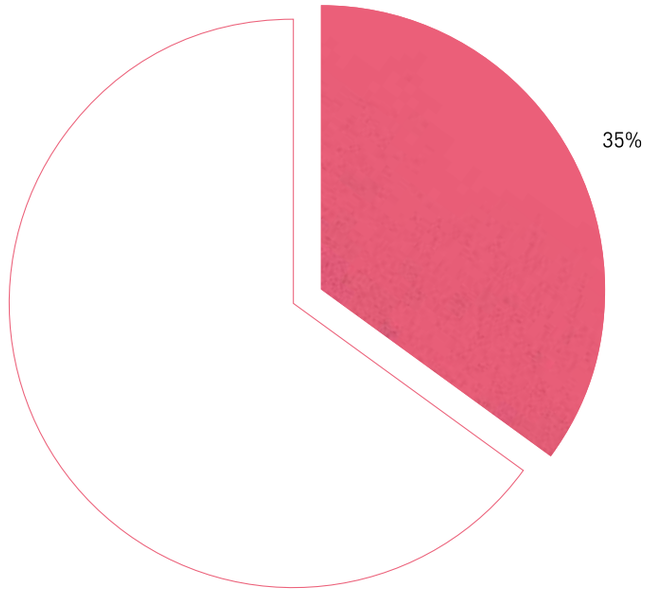
1. De KB de nationale bibliotheek laten zijn voor iedere Nederlander.
2. Opgavegericht en ontwikkelingsgericht samenwerken.
3. Een wendbare en weerbare organisatie zijn.
4. Zorgen dat de huisvesting de collecties veilig houdt en ondersteunend werkt bij het vervullen van de taken.
5. De nadelige effecten van klimaatverandering helpen verminderen.

Wat gaan we doen?

De KB de nationale bibliotheek laten zijn voor iedere Nederlander
In 2021 bereikte de KB met haar digitale diensten alleen al meer dan 35% van de Nederlandse bevolking en daar zijn we trots op. We willen diensten leveren die voorzien in een behoefte en werken met onze netwerkpartners aan belangrijke maatschappelijke opgaven. Bij alles wat we doen zijn we ons ervan bewust dat mensen verschillend zijn: als nationale bibliotheek willen we in onze activiteiten en ons personeelsbestand inclusief zijn. Als we schrijven dat woorden mensen verbinden, bedoelen we álle woorden en álle mensen.

Opgavegericht en ontwikkelingsgericht samenwerken
In de afgelopen jaren hebben we geëxperimenteerd met nieuwe manieren van werken die beter aansluiten bij een complexe en dynamische omgeving. Dat gaat met vallen en opstaan: we leren door te doen, met een open en nieuwsgierige blik. Er is extra aandacht voor wat nodig is aan digitale transformatie om de KB toegerust te maken voor wat van ons wordt gevraagd in een snel en voortdurend veranderende buitenwereld. Daartoe verandert ook onze organisatie en dat is behalve onvermijdelijk soms ook ingrijpend en pijnlijk. Patronen doorbreken betekent afscheid nemen van werkwijzen die veilig en vertrouwd voelden. Dit alles heeft als doel om de

Figuur: In 2021 bereikte de KB met haar digitale diensten alleen al meer dan 35% van de Nederlandse bevolking.



KB ook in de toekomst een organisatie te laten zijn waar onze mensen met trots en plezier kunnen blijven werken.

Behalve samenwerken met partners, nationaal en internationaal, willen we ook samen leren. Binnen Nederland verkennen we de mogelijkheden en beperkingen van kunstmatige intelligentie binnen het Cultural AI-lab, dat is erkend door de Nederlandse AI Coalitie. Toekomstverkenningen binnen de bibliotheeksector worden uitgevoerd met het Future Libraries Lab dat we opgezet hebben samen met de TU Delft. We wisselen internationaal kennis en ervaringen uit met organisaties van nationale bibliotheken als de Conference of European National Librarians en de Conference of Directors of National Libraries en bibliotheken in het algemeen, zoals de International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) en de Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche (LIBER).

Stelseltaken

In 2020 sloten het Rijk, de provincies en de gemeenten en de Nederlandse openbare bibliotheken het Bibliotheekconvenant 2020-2023. De bibliotheken (KB, Stichting SPN en de Vereniging van Openbare Bibliotheken) en de overheden spraken af zich gezamenlijk te concentreren op drie grote maatschappelijke opgaven: de geletterde samenleving, participatie in de informatiemaatschappij en een leven lang leren. Het kabinet investeert structureel extra in openbare bibliotheken: een keuze waar een belangrijk signaal van uitgaat. Voor de taken die we op dit gebied uitvoeren schrijven we een beheerplan, dat specifiek ingaat op de taken van de KB in het openbare bibliotheekdomein en als bijlage bij dit beleidsplan wordt gevoegd.

Sinds het convenant is afgesloten, wordt jaarlijks een netwerkagenda opgesteld om gezamenlijk in netwerkverband aan de gezamenlijke overeengekomen doelen te werken, ieder vanuit de eigen taken en verantwoordelijkheden. In de komende beleidsperiode werken we toe naar een nieuw convenant. De KB draagt bij aan de maatschappelijke doelen, met haar activiteiten voor de landelijke digitale openbare bibliotheek en voor aangepast lezen. Daarnaast draagt de KB wat heet 'de stelselverantwoordelijkheid' voor openbare bibliotheken en voert in die hoedanigheid regie op de samenwerking in het OB-netwerk, waar zij zelf ook onderdeel vanuit maakt als landelijke digitale openbare bibliotheek. Om bijvoorbeeld te laten zien hoe het stelsel ervoor staat, heeft de KB een Datawarehouse, op basis waarvan de jaarlijkse gegevenslevering wordt uitgevoerd en de leenvergoedingen worden vastgesteld.

Onze mensen en organisatie versterken

Mensen

Om onze doelen te bereiken is het belangrijk dat we in staat zijn de juiste mensen aan te trekken en te behouden. De KB wil een goede en aantrekkelijke werkgever zijn, zowel voor vaste medewerkers als voor tijdelijke. We vinden het belangrijk om een fijne werkomgeving te bieden waarin medewerkers zich gezien voelen en betrokkenheid ervaren.

Onze arbeidsmarktpositie en de werving van personeel hebben de komende jaren onze bijzondere aandacht, zeker op het gebied van IT-functies. We zetten in op een aantal plussen die ons onderscheiden: onze maatschappelijke missie en impact, de veelzijdigheid, de ruime ontwikkelmogelijkheden en mogelijkheden voor medewerkers om werk en privé goed in balans te houden. We zetten de ontwikkeling naar een minder hiërarchisch organisatie voort, met meer opgavegerichte zelforganisatie en bijpassende besluitvorming in multidisciplinaire teams. We hebben daarbij veel aandacht voor leren terwijl we doen, en voor de ontwikkeling van nieuwe vormen van leiderschap, formeel en informeel, nodig voor opgavegericht werken in complexe omgevingen. We beschouwen daarbij een nieuwsgierige, ontwikkelgerichte mindset en verbindende vermogens als onmisbaar voor ons allemaal.

De KB is er voor iedereen in Nederland en voor alle Nederlanders. Daarom vinden we het belangrijk dat ons bestand van medewerkers net zo divers is als de Nederlandse samenleving zelf. We werken er hard aan om dat voor elkaar te krijgen, zoals we ook willen dat alle stemmen een plek krijgen in onze collectie. Belangrijk is dat iedere medewerker diens professionele kwaliteiten kan inbrengen en mee kan doen, ongeacht leeftijd, opleiding, gender, seksuele voorkeur, culturele achtergrond of eventuele beperking.

> **“De KB rocks.**
> **Zij het tamelijk bedachtzaam.”**
> Een klant van de KB

Bedrijfsvoering versterken

Hoe een organisatie werkt is minstens zo belangrijk als wat de organisatie doet. De goede dingen doen (doeltreffend) en ze goed doen (doelmatig) vraagt om een effectieve bedrijfsvoering, waarvanuit het werk wordt gedaan maar ook duidelijk wordt wat niét mogelijk is. Ervoor zorgen dat Nederland elke dag slimmer, vaardiger en creatiever wordt is mensenwerk en we zijn zuinig op onze mensen. De KB bereidt zich erop voor om te voldoen aan nieuwe wetgeving die invloed heeft op ons werken, zoals de Wet Open Overheid (WOO). We zijn omgevingsbewust en hebben actief aandacht voor zowel risico’s als kansen. Inkoop is een belangrijk onderdeel van de bedrijfsvoering van de KB. Als publieke organisatie zet de KB de beschikbare middelen optimaal in, waarbij rekening wordt gehouden met rechtmatigheid, effectiviteit en het klimaat.

Financieel overzicht en andere organisatiecijfers

Op www.kb.nl/beleid publiceren we verschillende perspectieven op de organisatie, waaronder een financieel overzicht, jaarverslagen en een organogram. Omdat deze elementen dynamischer zijn dan een vierjarenplan zullen die daar telkens in een actuele versie te vinden zijn.

Huisvesting

Omdat ons huidige gebouw niet geschikt is voor de toekomst, werd in 2017 in beginsel gekozen om te verhuizen. Bij de verhuizing naar nieuwbouw is gekozen voor het scheiden van de functie van het magazijn enerzijds en publieke ruimte en kantoren anderzijds. De ruim 3,5 miljoen boeken, 650.000 tijdschriftbanden en meer dan honderdduizend krantenleggers zullen voortaan duurzaam bewaard worden in een nieuw fysiek magazijn in de Harnaschpolder, net buiten Den Haag. De voorbereiding voor de verhuizing zal de hele planperiode duren, dus van 2023 tot 2026. In 2026 zal een start worden gemaakt met de twee jaar durende daadwerkelijke verhuizing van onze collectie. Het huidige gebouw zal om die reden tot medio 2028 een veilig onderkomen voor bezoekers, medewerkers en collecties moeten bieden, wat dagelijkse zorg en inspanning van onze mensen vergt, en bovendien een financiële wissel op onze toekomst legt. De digitale collecties worden de komende jaren al verhuisd en gehuisvest in het Rijksdatacentrum in Apeldoorn.

“We vormen onze gebouwen en daarna vormen ze ons,” zei Winston Churchill over het Engelse Huis van Afgevaardigden. Die verwachting hebben we zeker van ons nieuwe hoofdgebouw, dat gehuisvest zal zijn op een nog bekend te maken centrale locatie in Den Haag. Mensen zullen naar de locatie zelf komen om de collecties te raadplegen, met name de collectie die hoge materiële waarde heeft of niet online beschikbaar is. Tegelijkertijd zal het gebouw de plek zijn waar we met anderen - publiek en partners – ontdekken wat nieuwe creatieve mogelijkheden zijn om met de collectie en elkaar interactie aan te gaan, zoals in de vorm van publieksprogrammering. Het moet een plek zijn waar het belang van al die verhalen, van kennis en verbeelding, en van de vrijheid van meningsvorming en persoonlijke ontwikkeling wordt gevierd, waar voortgebouwd wordt op het verleden, waar perspectieven botsen, waar de gaten in ons collectieve geheugen worden gedicht, waar woorden mensen verbinden op weg naar een gedeelde toekomst. Het is belangrijk dat de nationale bibliotheek hier letterlijk ruimte voor biedt. Het nieuwe gebouw wordt een iconisch huis dat stáát voor de vitale kracht van woorden in onze samenleving.

> **“National libraries are, almost by default, visible, prominent, central. Key parts of the landscape of national institutions and very often also architectural icons in their environment.”**
> Barbara Lison, President van de International Federation of Libraries (IFLA)

Klimaatactie

In het voorwoord en in hoofdstuk 2 noemden we de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG’s) van de Verenigde Naties. Een aantal van hen heeft direct betrekking op het werk van de KB. Ze gaan over ongelijkheid tegengaan, de geletterdheid en wetenschap bevorderen en het verbeteren van de publieke toegang tot informatie. Naast sociale doelen zijn er ook ‘groene doelen’. De KB spant zich in voor doel 13: Klimaatactie. Onze medewerkers doen dat zelf, maar we doen het ook als organisatie. Op het gebied van mobiliteit zijn we door onze ligging bij het Centraal Station en het stimuleren van fietsverkeer al vrij ver, maar we willen ook op andere terreinen stappen zetten, bijvoorbeeld bij de inkoop en op het gebied van afvalscheiding en energiegebruik. We willen onze bijdrage leveren aan het Parijse klimaatakkoord en de ambitie om Nederland in 2050 circulair te laten zijn. Behalve in gedrag willen we in de komende beleidsperiode ook onze maatschappelijke positie inzetten om de nadelige effecten van klimaatverandering tegen te gaan.

Tot slot



We werken aan de grens van wat we weten en aankunnen als organisatie: we werken hard en op basis van concrete plannen. Het maken van plannen is niet iets wat we elke vier jaar doen ‘omdat we dat nu eenmaal doen’: het is een continu proces. We zijn erop gebrand om als organisatie steeds beter te worden, te leren van fouten uit het verleden en ook van de uitkomsten van experimenten. Woorden verbinden mensen, dat is nu zo en ook in de toekomst. Op welke manier dat precies zal zijn weten we nog niet, maar we bereiden ons zo goed mogelijk voor. De richting die we met onze netwerkpartners hebben uitgezet om maatschappelijke waarde te leveren blijft, maar de manier waarop we daar invulling aan geven kan zeker veranderen. Onzekerheid bestaat uit zowel risico’s als kansen en dat is soms spannend, maar vaak ook avontuurlijk en leuk. We zijn er klaar voor en hebben er zin in om gezamenlijk de taken en uitdagingen die nu en in de toekomst op ons wachten aan te gaan.

Woorden verbinden mensen, Beleidsplan KB 2023-2026 is een uitgave van de KB, Prins Willem-Alexanderhof 5, Den Haag.

Colofon

Redactie
Erik Jan Harmens

Illustraties
Aron Vellekoop León

Vormgeving
Suze Swarte

Drukwerk
Opmeer
Drukkerij bv

www.kb.nl

KB nationale bibliotheek